

# Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/opozycja-w-prl/85433,Poswiecili-zycie-dla-Niepodleglej-bohaterowie-Solidarnosci.html>



ARTYKUŁ

## Poświęcili życie dla Niepodległej - bohaterowie Solidarności

OKRES HISTORYCZNY

(1970-1980) Od Gdańska do Gdańska (1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: KATARZYNA LISIECKA 08.08.2021

Działalność opozycji antykomunistycznej w PRL zakończyła się zwycięstwem. Upadł komunizm, mamy wolny, niepodległy kraj, demokratycznie wybierane rządy. Zwycięstwo zostało jednak okupione wielkimi wyrzeczeniami i ciężką

pracą, a nawet cierpieniami działaczy i ich rodzin.

Opozycjonistów poddawano ciągłej inwigilacji, obserwowano i podsłuchiwano. Byli narażeni na prowokacje operacyjne i donosy ze strony tajnych współpracowników Służby Bezpieczeństwa; szykanowani i kompromitowani w swoim środowisku; zwalniani z pracy i uczelni; przeszukiwani, zatrzymywani w aresztach i bici; internowani w czasie stanu wojennego oraz izolowani od swoich rodzin. Musieli się liczyć z niebezpieczeństwem wieloletniego więzienia, a nawet śmierci. Dlatego właśnie inskrypcja każdej z tablic pamiątkowych przygotowanych przez Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Gdańsku dla uczczenia działaczy Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża i Solidarności kończy się stwierdzeniem: „poświęcili życie dla niepodległej Polski”.

Opozycjonistów poddawano ciągłej inwigilacji, obserwowano i podsłuchiwano. Byli narażeni na prowokacje operacyjne i donosy ze strony tajnych współpracowników Służby Bezpieczeństwa; szykanowani i kompromitowani w swoim środowisku; zwalniani z pracy i uczelni; przeszukiwani, zatrzymywani w aresztach i bici...

31 sierpnia 2020 r., z okazji czterdziestej rocznicy zakończenia strajku, który doprowadził do powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, w Gdańsku odbyła się uroczystość odsłonięcia trzech tablic pamiątkowych, poświęconych Alinie Pienkowskiej-Borusewicz, Magdalenie Modzelewskiej-Rybickiej i Janowi Koziatkowi. Tablice zamykały cykl upamiętnień rozpoczęty w 2018 r. – z okazji czterdziestolecia powstania Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża, utworzonych przez trójmiejskich opozycjonistów, zdeterminowanych, by pomóc społeczeństwu wywalczyć prawo do demokratycznego kierowania swoim państwem. Bez Wolnych Związków Zawodowych nie byłoby Solidarności. Działacze WZZ przyczynili się do sukcesu Sierpnia '80. Przetarli szlaki nowej walki z komunizmem, przeważnie też kontynuowali działalność w NSZZ „Solidarność”.

27 i 28 kwietnia 2018 r., przy wsparciu Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa w Gdańsku, zostały uroczystie odsłonięte tablice: Maryli Płońskiej, Macieja Miatkowskiego, Henryka Lenarciaka, Stanisława

Kowalskiego i Andrzeja Butkiewicza. 29 kwietnia 2019 r. OBUWiM w Gdańsku zaprezentowało dwie kolejne tablice: Jana Samsonowicza i Tomasza Wojdakowskiego.

Naszym zamiarem jest przywracanie i utrwalanie pamięci o działaczach opozycji antykomunistycznej, z których może nie wszyscy byli postaciami pierwszoplanowymi, za to wszyscy mieli ogromny wkład w przemiany dokonane w Polsce.

A oto upamiętnieni przez IPN gdańscy działacze WZZ Wybrzeża i Solidarności.



**Alina Pienkowska-Borusewicz.**

**Fotokopia z portalu IPN o**

**Wolnych Związków Zawodowych:**

**[wzz.ipn.gov.pl](http://wzz.ipn.gov.pl)**

### **Alina Pienkowska-Borusewicz**

Z domu Pabijan, urodziła się 12 stycznia 1952 r. w Gdańsku. W 1974 r. rozpoczęła pracę jako pielęgniarka pogotowia w Przemysłowym Zakładzie Opieki Zdrowotnej przy Stoczni Gdańskiej. W 1978 r. zaangażowała się w działalność Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. Redagowała niezależne pismo WZZ „Robotnik Wybrzeża”, kolportowała ulotki i niezależną prasę, współorganizowała działalność samokształceniową, brała udział w obchodach rocznicowych Grudnia '70.

Szybko zainteresowały się nią Wydział III „A” Służby Bezpieczeństwa oraz Wydział III Komendy Wojewódzkiej MO w Gdańsku. Założono sprawę operacyjnego sprawdzenia, 18 sierpnia 1978 r. przemianowaną na sprawę operacyjnego rozpracowania o krypt. „Pielęgniarka”. Pienkowska była poddawana kolejnym represjom. 1 sierpnia 1978 r. otrzymała zastrzeżenie wyjazdów zagranicznych na trzy lata, wielokrotnie przeszukiwano jej mieszkanie, kilkakrotnie była zatrzymywana w areszcie na 48 godzin oraz inwigilowana przez tajnych współpracowników. Konsekwencją działalności Pienkowskiej w WZZ było również jej przenoszenie, w ramach PZOZ, z jednej przychodni do drugiej. Pod koniec 1978 r. została przeniesiona z przychodni Stoczni Gdańskiej do przychodni przy Zakładach Okrętowych Urządzeń Elektrycznych i Automatyki Elmor, a w kwietniu 1980 r. otrzymała karne przeniesienie z powrotem do przychodni w Stoczni Gdańskiej. Był to przyczynek do zwolnienia z pracy. W obronie Pienkowskiej, bezpodstawnie i krzywdząco oskarżonej o zaniedbania w pracy, wystąpiła załoga Elmoru. Petycję do dyrektora PZOZ podpisało około trzystu osób. Przeniesienie utrzymano w mocy, ale opinia zawodowa pielęgniarki została obroniona. Pienkowska się nie załamała, konsekwentnie prowadziła niezależną działalność antykomunistyczną.

14 sierpnia 1980 r. w Stoczni Gdańskiej rozpoczął się strajk. Pienkowska, po nawiązaniu telefonicznej łączności z Jackiem Kuroniem, przekazała do Radia Wolna Europa postulaty strajkujących stoczniowców i apel o pomoc żywnościową.

15 sierpnia strajk poparły załogi kilkunastu dużych zakładów pracy. Pienkowska została przewodniczącą Komitetu Strajkowego w Przemysłowym Zakładzie Opieki Zdrowotnej.

16 sierpnia 1980 r., po podpisaniu przez Lecha Wałęsę porozumienia z dyrekcją Stoczni i ogłoszeniu przez niego zakończenia strajku, Alina Pienkowska wraz z Anną Walentynowicz i Ewą Ossowską zatrzymały przy bramie nr 3 robotników wychodzących ze stoczni. Ten legendarny wyczyn walecznych kobiet przyczynił się do podjęcia przez załogę decyzji o kontynuowaniu strajku w Stoczni Gdańskiej – już jako strajku solidarnościowego.

Zawiązano Międzyzakładowy Komitet Strajkowy i powołano jego ścisłe prezydium, stanowiące reprezentację najważniejszych przedsiębiorstw Wybrzeża Gdańskiego. Do Prezydium MKS weszli m.in. przedstawiciele komunikacji miejskiej, portów Gdańska i Gdyni, rafinerii i trójmiejskich stoczni, wśród nich Pienkowska.

16/17 sierpnia 1980 r. współredagowała w Sali BHP listę 21 postulatów, była autorką postulatu numer szesnaście, dotyczącego poprawy funkcjonowania i dostępności opieki zdrowotnej dla Polaków.

31 sierpnia 1980 r. jako członkini Prezydium MKS została sygnatariuszką Porozumień Sierpniowych z rządem PRL. Dodatkowym sukcesem Pienkowskiej było wynegocjowanie zgody rządu na zwolnienie z aresztu osób wspomagających akcją protestacyjną.

1 września MKS przekształcił się w Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych (od 17 września 1980 r. z nazwą „Solidarność”) w Gdańsku. Automatycznie działacze Prezydium MKS weszli w skład Prezydium MKZ. Gdańsk stał się centralą nowo tworzonego ruchu społecznego.

Gdańszczanie pomagali zakładać struktury związkowe w całym kraju. Bardzo aktywnie w tym procesie uczestniczyła Pienkowska, biorąca udział w wielu zebraniach związkowych w całej Polsce. Cieszyła się autorytetem i poparciem, w swojej macierzystej organizacji zakładowej została przewodniczącą KZ, bardzo mocno zaangażowała się w działalność struktur Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Służby Zdrowia, w której przewodniczyła Krajowej Sekcji Służby Zdrowia Solidarności.

7 listopada 1980 r. w budynku Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku 120 przedstawicieli solidarnościowej służby zdrowia negocjowało ze stroną rządową przede wszystkim kwestię podniesienia płac. Nie doszło do porozumienia, związkowcy zerwali rozmowy i zajmąwszy w urzędzie Salę Herbową, ogłosili strajk okupacyjny. Pienkowska została przewodniczącą Komitetu Strajkowego Służby Zdrowia, a potem kierowała Solidarnością Służby Zdrowia. Strajk trwał dziesięć dni i zyskał duże poparcie społeczne. W oknach wywieszono biało-czerwone flagi, ludzie nosili opaski w barwach narodowych. Presja społeczna okazała się skuteczna. Służba zdrowia uzyskała „możliwość dalszych negocjacji postulatów” oraz podwyżkę płac.

W lipcu 1981 r. w Teatrze Muzycznym w Gdyni odbyło się I Walne Zebranie Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego. Pienkowska została wybrana do Prezydium Zarządu Regionu Gdańskiego. Jednak 29 listopada 1981 r., w proteście przeciw metodom kierowania związkiem przez Wałęsę, odeszła z Zarządu Regionu.

W lipcu 1981 r. na I Walnym Zebraniu Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego. Pienkowska została wybrana do Prezydium Zarządu Regionu Gdańskiego. Jednak 29 listopada 1981 r., w proteście przeciw metodom kierowania związkiem przez Wałęsę, odeszła z Zarządu Regionu.

13 grudnia 1981 r. władze komunistyczne zrzuciły maskę pozornej chęci demokratyzacji kraju. Wprowadzono stan wojenny. Był to czas bezwzględnej rozprawiania się z opozycją. Pienkowska została internowana już 13 grudnia na podstawie decyzji nr 167 wydanej przez komendanta wojewódzkiego MO w Gdańsku. Przebywała w Areszcie Śledczym w Gdańsku, Zakładzie Karnym w Bydgoszczy-Fordonie, a od 10 stycznia 1982 r. w Ośrodku Odosobnienia w Gołdapi. Internowanie uchylono 23 lipca 1982 r. Po wyjściu na wolność Pienkowska wspierała struktury podziemne Solidarności, organizowała mieszkania dla ukrywających się działaczy, w tym dla Bogdana Borusewicza.

5 sierpnia 1982 r. bezpieka zakończyła sprawę operacyjną „Pielęgniarka”. Nie zaprzestano jednak inwigilacji Pienkowskiej. 25 stycznia 1985 r. zarejestrowano ją do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Gniazdo”, prowadzonej przez Inspektorat 2 Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Gdańsku, a dotyczącej Regionalnej Komisji Koordynacyjnej NSZZ „Solidarność” Regionu Gdańskiego, której Pienkowska była współpracowniczką. Od 12 lutego 1988 r. inwigilację kontynuowano w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Sabat-2”.

23 grudnia 1984 r. Pienkowska wzięła ślub z Bogdanem Borusewiczem, który w tym czasie nadal ukrywał się przed SB.

W 1986 r. założyła wraz z Krystyną Zachwatowicz Fundację Społeczną „Solidarność”. Sukces fundacji stanowiło przeprowadzenie pierwszych w kraju bezinwazyjnych badań serca. Projekt był możliwy do zrealizowania dzięki otrzymaniu 1 mln dolarów dotacji od Kongresu Stanów Zjednoczonych.

W maju 1988 r. Pienkowska-Borusewicz wspomagała strajk w Stoczni Gdańskiej, w sierpniu tegoż roku uczestniczyła w kolejnym strajku w stoczni, była członkiem Prezydium MKS.

Nadszedł czas transformacji ustrojowej. Oboje z mężem zaangażowali się w odbudowę struktur regionalnej Solidarności. Borusewicz stanął na czele Tymczasowego Zarządu Regionu Gdańskiego NSZZ „Solidarność”, a jego żona weszła w skład TZR. W latach 1990–1992 była delegatem na WZD Regionu Gdańskiego, weszła do Prezydium Zarządu Regionu Gdańskiego i jako szefowa Krajowej Sekcji Służby Zdrowia NSZZ „Solidarność” zaangażowała się w reformę służby zdrowia. Jesienią 1991 r., po pierwszych w pełni demokratycznych wyborach parlamentarnych, kiedy z listy Solidarności dostała się do Senatu RP, prezydent Lech Wałęsa zaproponował jej stanowisko ministra zdrowia. Mimo posiadanego doświadczenia i znajomości tematu nie przyjęła propozycji.

„Niektórzy mówili, że byłaby to zdrada związku, gdybym została ministrem [...]. Nie było to może racjonalne, że odmówiłam, bo jakieś doświadczenie i pomysły na rozwiązanie problemów służby zdrowia miałam”

- tłumaczyła.

W 1993 r. przestała być senatorem, z powodów politycznych nie chciała kandydować w następnej kadencji i wróciła do pracy pielęgniarki w Przemysłowym Zakładzie Opieki Zdrowotnej.

W 1998 r. z listy Unii Wolności została wybrana do Rady Miasta Gdańska, gdzie zajęła się służbą zdrowia. W 2000 r., w trzydziestą rocznicę Porozumień Sierpniowych, otrzymała tytuł Honorowego Obywatela Miasta

Gdańska.

Alina Pienkowska-Borusewicz zmarła 17 października 2002 r. w Gdańsku. Została pochowana przy głównej alei cmentarza Srebrzysko we Wrzeszczu. W 2006 r. przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego (także kolegę z WZZ Wybrzeża i Solidarności) została uhonorowana pośmiertnie Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski.



---

**Magdalena Sylwia Modzelewska-Rybicka. Fotokopia ze strony IPN o osobach odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności: [odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl](http://odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl)**

### **Magdalena Sylwia Modzelewska-Rybicka**

Urodziła się 3 listopada 1954 r. w Gdańsku. Na początku lat siedemdziesiątych aktywnie uczestniczyła w katolickim Ruchu Światło-Życie i Duszpasterstwie Akademickim. W 1977 r. zaangażowała się w działalność Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela. W listopadzie tego samego roku współuczestniczyła w założeniu Studenckiego Komitetu Solidarności Wyższych Uczelni Trójmiasta. Była też współzałożycielką Ruchu Młodej Polski, antykomunistycznego, młodzieżowego ugrupowania skupionego wokół Aleksandra Halla.

Po aresztowaniu w 1978 r. Błażeja Wyszkwoskiego razem z Bożeną Rybicką zorganizowała modlitwy w bazylice Mariackiej w intencji tego działacza WZZ (od maja do sierpnia 1980 r. modlono się także za Tadeusza Szczudłowskiego i Dariusza Kobzdeja). Współorganizowała w Gdańsku manifestacje w rocznice Grudnia '70, 3 Maja i 11 Listopada.

W latach 1979–1980 pracowała jako nauczycielka w jednej z gdańskich szkół podstawowych, później jako bibliotekarka w Bibliotece Głównej Akademii Medycznej, jednak pod naciskiem SB nie przedłużono jej umowy.

Wraz z grupą działaczy RMP w sierpniu 1980 r. wspomagała strajk w Stoczni Gdańskiej, współredagując pierwsze postulaty i protokołując początek rozmów Komitetu Strajkowego z dyrekcją stoczni. Przy bramie nr 2 każdego dnia prowadziła modlitwy. We wrześniu 1980 r. wstąpiła do Solidarności. Przez cztery miesiące, do grudnia 1980 r., pracowała w sekretariacie Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego. Po wprowadzeniu przez komunistów stanu wojennego ukrywała się.

Od maja 1982 do 1983 r. pracowała w redakcji podziemnego pisma „Solidarność”, od jesieni 1982 r. w „Polityce Polskiej”. W 1982 r. poślubiła działacza opozycji antykomunistycznej Mirosława Rybickiego.

Po zakończeniu stanu wojennego, w 1984 r. Modzelewska-Rybicka rozpoczęła studia doktoranckie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (do 1986 r.), później w Gdańskim Instytucie Teologicznym studiowała teologię.

Przez cały okres działalności antykomunistycznej była inwigilowana przez SB. Od 1977 r. była kontrolowana operacyjnie przez Wydział III KW MO w Gdańsku w ramach kwestionariusza ewidencyjnego o krypt. „Humanistka”. W połowie kwietnia 1987 r. kwestionariusz przerejestrowano do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Rybak”, w ramach której Modzelewska-Rybicka była kontrolowana do 3 listopada 1989 r. Materiały, złożone do archiwum WUSW w Gdańsku, SB zniszczyła w 1989 r. Modzelewska-Rybicka była też obserwowana i rozpracowywana w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Arka”, dotyczącej Ruchu Młodej Polski, oraz w sprawie obiektowej o krypt. „Klan”, następnie „Związek”, dotyczącej działalności NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. W sprawie obiektowej o krypt. „Renesans”/„Mrowisko” Modzelewska-Rybicka figuruje jako osoba poszukiwana w trybie nadzwyczajnym do internowania. Była wielokrotnie zatrzymywana, w tym na 48 godzin, i poddawana przeszukaniu osobistemu, a 5 grudnia 1977 r., 10 października 1978 r., 16 grudnia 1979 r., 21 lutego i 12 czerwca 1980 r. przeprowadzano rewizję w jej mieszkaniu.

Zawsze była oddana drugiemu człowiekowi. Po transformacji ustrojowej została terapeutką w zakresie uzależnień i przemocy w rodzinie. W latach 1998–2002 pracowała w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci w Koszalinie, a od 2003 do 2006 r. na stanowisku podinspektora ds. przeciwdziałania alkoholizmowi w Urzędzie Miasta w Gdańsku. Jako terapeutka w Wojewódzkim Ośrodku Terapii Uzależnienia od Alkoholu i Współuzależnienia w Gdańsku prowadziła od 2005 do 2008 r. zajęcia dla rodziców i opiekunów dzieci niepełnosprawnych. W 2006 r. została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2015 r. Krzyżem Wolności i Solidarności. Zmarła po ciężkiej chorobie 23 maja 2016 r. Spoczęła na gdańskim



cmentarzu Srebrzysko.



**Jan Piotr Koziątek. Zdjęcie  
pochodzi z archiwum Jadwigi  
Koziątek**

### **Jan Piotr Koziątek**

Urodził się 24 maja 1942 r. we wsi Lipa, niedaleko Przasnysza. W marcu 1961 r. przyjechał na Wybrzeże Gdańskie i rozpoczął pracę w Stoczni Gdańskiej. Ukończył przyzakładową średnią szkołę techniczną, a w 1972 r. złożył egzamin dyplomowy na stopień inżyniera w Studium Wieczorowym Politechniki Gdańskiej.

29 kwietnia 1978 r. ogłoszono w Gdańsku powstanie Wolnych Związków Zawodowych Wybrzeża. Organizacja liczyła 40-50 osób. Należeli do niej m.in.: Andrzej Gwiazda i Joanna Duda-Gwiazda, Bogdan Borusewicz, Anna Walentynowicz, Krzysztof Wyszkowski. W kwietniu 1979 r. pierwszy raz na zebraniu pojawił się Jan Koziątek. Zadeklarował chęć kolportażu na terenie stoczni niezależnych publikacji, w tym m.in. redagowanego przez KSS „KOR” „Robotnika” i pisma WZZ – „Robotnik Wybrzeża”.

Niestety, w spotkaniu brał także udział tajny współpracownik „Beryl”, w konsekwencji Koziątkiem zainteresowała się SB. Od 8 maja 1979 r. był inwigilowany przez Wydział III „A” KW MO w Gdańsku w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Róża”. Akta zamknięto 22 października 1979 r., jednak już 14 grudnia tegoż roku założono kolejną sprawę. Był inwigilowany i represjonowany do końca istnienia komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w Polsce. Rozpracowywał go Wydział III „A”/V KW MO w Gdańsku

w ramach sprawy operacyjnego sprawdzenia o krypt. „Koza”, 3 lipca 1980 r. przekwalifikowanej na sprawę operacyjnego rozpracowania. Następnie opozycjonista został przerejestrowany do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Kompania”, prowadzonej od 30 września 1982 do 21 września 1989 r.

14 sierpnia 1980 r., gdy wybuchł strajk w Stoczni Gdańskiej, Koziątek został członkiem Komitetu Strajkowego, a po zwycięstwie sierpniowym – przewodniczącym Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Stoczni Gdańskiej. Od marca 1981 r. był członkiem Prezydium Komisji Zakładowej. Zdobył mandat delegata na I Walne Zebranie Delegatów Regionu Gdańskiego w lipcu 1981 r. Był również delegatem na I Krajowym Zjeździe Delegatów NSZZ „Solidarność”, na którym przewodniczył Komisji Statutowej.

Internowany 13 grudnia 1981 r. na mocy decyzji komendanta wojewódzkiego MO w Gdańsku, trafił do Ośrodka Odosobnienia w Strzebielinku. Internowanie uchylono 9 grudnia 1982 r., Koziątek został jednak zwolniony z pracy. Znalazł się w trudnej sytuacji życiowej, mógł na szczęście liczyć na konkretną pomoc finansową, organizowaną przez działaczy zdelegalizowanej Solidarności dla rodzin osób represjonowanych z powodów politycznych. Zatrudnienie znalazł dopiero w 1983 r., po uchyleniu stanu wojennego, w Centralnym Muzeum Morskim w Gdańsku. W 1986 r. znów podjął pracę w swoim zawodzie. Po transformacji ustrojowej powrócił do aktywności publicznej, by przewodniczyć Stowarzyszeniu Obrońców i Akcjonariuszy Stoczni Gdańskiej „Arka”.

W 2006 r., w kolejną rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych w Gdańsku, prezydent RP Lech Kaczyński uhonorował działaczy Solidarności odznaczeniami państwowymi. Koziątek otrzymał Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski. Zmarł 16 marca 2017 r. w Gdańsku. Pochowany został niedaleko rodzinnej Lipy, na cmentarzu parafialnym w Świętym Miejscu. Pośmiertnie został odznaczony Krzyżem Wolności i Solidarności.



---

**Maria Płońska. Fotokopia z portalu IPN o Wolnych Związkach**

## Maria Płońska

Zwana przez przyjaciół i bliskich współpracowników Marylą, urodziła się w Gdańsku 19 sierpnia 1957 r. Już jako uczennica szkoły średniej włączyła się w działalność antykomunistyczną, początkowo jako współpracowniczka ROPCiO, a następnie w latach 1978–1980 działaczka WZZ Wybrzeża.

Mimo młodego wieku była współzałożycielką i członkiem redakcji oraz autorką „Robotnika Wybrzeża” – oficjalnego pisma Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych. Współorganizowała też niezależne obchody rocznic Grudnia '70 w Gdańsku: m.in. przemawiała w imieniu WZZ podczas uroczystości 18 grudnia 1979 r. pod bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej im. Lenina (SB opisała jej udział w manifestacji m.in. w sprawie operacyjnego rozpracowania o krypt. „Arka”, dotyczącej Ruchu Młodej Polski).

Po zakończeniu strajku, wobec konfliktu wewnątrz Solidarności, zniesmaczona i zniechęcona łamaniem wewnątrzwiązkowej demokracji, „dyktaturą” grupy skupionej wokół Wałęsy, ustępstwami wobec komunistów, zmagająca się z ciężką chorobą Płońska wycofała się z działalności związkowej.

Na początku 1980 r. otwarcie i głośno upominała się o wyjaśnienie okoliczności tragicznej śmierci innego działacza WZZ – Tadeusza Szczepańskiego, którego okaleczone zwłoki odnaleziono 17 marca 1980 r. w kanale Na Stępce. Bezpieka uniemożliwiła udział w pogrzebie kolegom Szczepańskiego z zakładu pracy oraz działaczom WZZ, w tym także Płońskiej, którą zatrzymano na 48 godzin. Podczas aresztowania Płońskiej zarekwirowano wieniec z napisem „Tragicznie zmarłemu koledze WZZ, KOR”, a ponadto przeszukano jej dom, przy czym zabezpieczono trzy egzemplarze pisma „Robotnik” i ulotkę adresowaną do Sejmu PRL, co określono jako „ujawnienie pism i publikacji, których treść narusza zasady porządku prawnego”.

Płońska była rozpracowywana operacyjnie i represjonowana przez gdańską bezpiekę od 27 grudnia 1978 r.

Zarejestrowana została przez Wydział III KW MO w Gdańsku do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Godot”, a następnie w 1979 r. do sprawy operacyjnego sprawdzenia o krypt. „Maszynistka”. Sprawa dotyczyła redagowania pism „wrogich władzy”. Jednocześnie Wydział Śledczy KW MO w Gdańsku oraz Prokuratura Rejonowa w Gdańsku prowadziły śledztwo w sprawie rozpowszechniania na terenie Gdańska niezależnych druków. Ostatecznie sprawę przeciwko Płońskiej prokuratura umorzyła 22 lutego 1982 r., a SB zakończyła rozpracowywanie 27 grudnia 1982 r. wobec wycofania się Płońskiej z aktywnej działalności opozycyjnej. Materiały operacyjne, złożone do archiwum KW MO w Gdańsku, zostały zniszczone w sierpniu 1990 r.

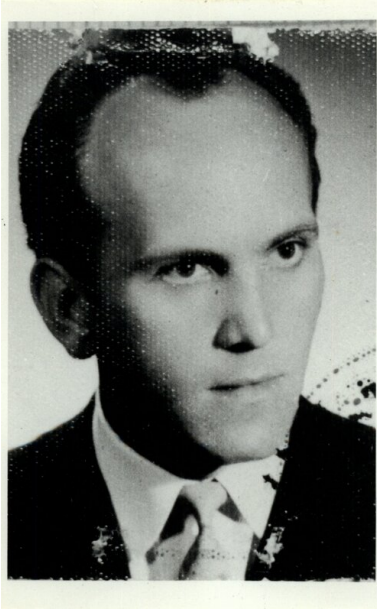
Płońska była aktywnym członkiem Solidarności. 7 sierpnia 1980 r. wraz z Borusewiczem, Janem Karandziejem, Dudą-Gwiazdą i Gwiazdą, Pienkowską i Wałęsą wystosowała odezwę do pracowników Stoczni Gdańskiej w obronie wyrzuconej z pracy Walentynowicz. Kiedy 16 sierpnia 1980 r. Wałęsa ogłosił zakończenie strajku w Stoczni Gdańskiej, wraz z Joanną i Andrzejem Gwiazdami oraz Bogdanem Lisem objeżdżała kluczowe zakłady, wzywając do zjednoczenia wszystkich strajkujących załóg i kontynuowania akcji protestacyjnej. Pod naciskiem działaczy WZZ, a także reprezentantów innych zakładów oraz części stoczniowców Wałęsa zrezygnował z wygaszenia strajku.

Początkowo Płońska była sekretarzem Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego; miała udział w formułowaniu 21 postulatów. Następnie zorganizowała biuro tłumaczeń dla zagranicznych dziennikarzy. To wtedy przyznała otwarcie, że „celem strajku jest obalenie systemu komunistycznego”.

W tym czasie była rozpracowywana w sprawie obiektowej SB o krypt. „Klan”, następnie „Związek”, dotyczącej działalności NSZZ „Solidarność” w Gdańsku.

Po zakończeniu strajku, wobec konfliktu wewnątrz Solidarności, zniesmaczona i zniechęcona łamaniem wewnątrzwiązkowej demokracji, „dyktaturą” grupy skupionej wokół Wałęsy, ustępstwami wobec komunistów, zmagająca się z ciężką chorobą Płońska wycofała się z działalności związkowej. Mimo to władza brała pod uwagę jej internowanie – w aktach operacyjnych zachował się arkusz ewidencyjny dotyczący Płońskiej z 16 października 1981 r.

Zmarła w wieku 54 lat 30 listopada 2011 r. Spoczęła na cmentarzu Oliwskim w Gdańsku.



---

**Maciej Miatkowski. Fotokopia z portalu IPN o Wolnych Związkach Zawodowych: [wzz.ipn.gov.pl](http://wzz.ipn.gov.pl)**

## **Maciej Miatkowski**

Urodził się 10 kwietnia 1941 r. w Zgierzu. Od 1964 r. był przez dwadzieścia lat zatrudniony w Stoczni Gdańskiej. W grudniu 1970 r. wziął udział w strajku. W latach siedemdziesiątych uczestniczył w niezależnych manifestacjach w rocznice Grudnia '70. W 1979 r. rozpoczął działalność w Wolnych Związkach Zawodowych Wybrzeża, kolportując niezależne pismo „Robotnik”.

Od 5 października 1978 r. bezpieka rozpracowywała Miatkowskiego w ramach sprawy operacyjnego sprawdzenia/rozpracowania o krypt. „Suwnicowa”, założonej na jedną z głównych działaczek antykomunistycznych w Gdańsku, Annę Walentynowicz. Od 6 maja 1980 r. był rozpracowywany w ramach odrębnej sprawy o krypt. „Mietek”. Był inwigilowany, kilkakrotnie zatrzymywany na 48 godzin, a w miejscu pracy i zamieszkania poddawany rewizjom. W sierpniu 1980 r. po opuszczeniu szpitala stoczniewego, w którym był hospitalizowany, dołączył do strajku. Od września 1980 r. działał w Solidarności.

1 kwietnia 1981 r. sprawę o krypt. „Mietek” zakończono, a materiały złożono do archiwum KW MO (w 1989 r. akta zniszczono). W dalszym ciągu Miatkowski był jednak inwigilowany, co widać w aktach sprawy obiektowej o krypt. „Klan”/„Związek”, dotyczącej działalności NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. 22 września 1983 r. został zarejestrowany do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Kompania”. Rozpracowywanie Miatkowskiego w ramach tej sprawy SB prowadziła aż do 21 września 1989 r.; później wszystkie materiały

zostały zniszczone.

W dniach 13-16 grudnia 1981 r. współorganizował strajk, w trakcie którego był odpowiedzialny za ochronę przy bramie nr 1. Był współzałożycielem działającej w latach 1982-1988 Tajnej Komisji Zakładowej Solidarności Stoczni Gdańskiej. Organizował zbiórki składek związkowych, był zaangażowany w druk podziemnego pisma stoczniovców „Rozwaga i Solidarność”. Następnie jako współzałożyciel i szef drukarni TKZ zajmował się drukiem pisma, kart okolicznościowych i kalendarzy.

Po nawiązaniu we wrześniu 1982 r. kontaktu z wydawnictwem NOW-a przewoził książki z Warszawy do Gdańska, a także organizował szkolenia dla drukarzy.

Aresztowano go 8 grudnia 1983 r. i osadzono w Areszcie Śledczym w Gdańsku w związku z podejrzeniem, że zajmował się drukiem i rozpowszechnianiem nielegalnych pism. Wydział Śledczy WUSW w Gdańsku wniósł wobec Miatkowskiego zastrzeżenie wyjazdów za granicę na dwa lata. Z aresztu zwolniono go 20 marca 1984 r., a postanowieniem Sądu Rejonowego w Gdańsku z 11 maja 1984 r. postępowanie umorzono. 12 października 1987 r. materiały śledcze sprawy złożono do archiwum WUSW.

W marcu 1984 r. Miatkowski został zwolniony z pracy w Stoczni Gdańskiej, wrócił do niej dopiero po transformacji ustrojowej. W 1992 r. wystąpił z Solidarności, której kierownictwu zarzucał odejście od ideałów Sierpnia '80. W 2006 r. został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2017 r. Krzyżem Wolności i Solidarności. Decyzją ministra obrony narodowej z 21 grudnia 2017 r. został uhonorowany Złotym Medalem za Zasługi dla Obronności Kraju. Zmarł 20 grudnia 2017 r. w Gdańsku. Został pochowany na cmentarzu Srebrzysko.



**Henryk Lenarciak. Fotokopia ze**

strony:

[https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/43298,Henryk-](https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/43298,Henryk-Lenarciak.html)

[Lenarciak.html](https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/43298,Henryk-Lenarciak.html) (dostęp 5 sierpnia

2021 r.)

## Henryk Lenarciak

Urodził się 18 czerwca 1933 r. w Baranowie k. Przasnysza. W wieku 19 lat opuścił rodzinne Kurpie i udał się za pracą do Gdańska. W latach 1952–1989 był zatrudniony jako ślusarz w Stoczni Gdańskiej im. Lenina.

W grudniu 1970 r. stał się jednym z uczestników strajku, który wybuchł po ogłoszeniu drastycznych podwyżek cen żywności. Był świadkiem masakry robotników na ulicach Gdańska, przeszedł z kolegami pod budynki Komitetu Wojewódzkiego PZPR i Komendy Miejskiej MO. Wszedł w skład Komitetu Strajkowego Stoczni Gdańskiej. Wraz z innymi robotnikami dopominał się o rozmowy z I sekretarzem Komitetu Centralnego PZPR. Gdy doszło do wizyty Edwarda Gierka w Gdańsku 25 stycznia 1971 r., domagał się odwołania podwyżek cen, gospodarności oraz respektowania praw ludzi pracy. Publicznie występował w obronie Kościoła. Zabiegał o zgodę na budowę świątyni w nowej dzielnicy Gdańska – Przymorzu, gdzie mieszkał.

Osiągnięciem strajków Grudnia '70 była zgoda władz na wybory do związkowych rad oddziałowych. Lenarciak został przewodniczącym Rady Oddziałowej ZZ Metalowców na Wydziale W-4 Stoczni Gdańskiej. Po wyborze powiedział, że zamierza stale bronić najbardziej poszkodowanych i najmniej zarabiających. Zabiegał we władzach partii, związków zawodowych, u dyrekcji i kierowników stoczni o podwyżki, pożyczki, wczasy pracownicze. Upominał się o zapomogi dla rodzin robotników pomordowanych w Grudniu '70 i o godne upamiętnienie tych strasznych wydarzeń. Postulował odsłonięcie tablicy lub pomnika poświęconego pomordowanemu, organizował zbiorowe wyjazdy na groby poległych robotników, zbierał składki na wieńce. Stał się jednym z pierwszych strażników pamięci o Grudniu '70 i pozostał nim do końca.

Działalność Lenarciaka ściągnęła na niego zainteresowanie komunistycznych organów bezpieczeństwa. Został zarejestrowany przez SB w ramach obszernej sprawy obiektowej o krypt. „Jesień 70”, dotyczącej kontroli operacyjnej kilku tysięcy uczestników Grudnia '70. Sprawa była prowadzona aż do 1978 r.

Był kontrolowany operacyjnie w latach 1971–1974 jako aktywny uczestnik Grudnia '70 w ramach kwestionariusza ewidencyjnego o krypt. „Kobra”. Niestety, materiały archiwalne zostały zniszczone przez SB. W latach 1979–1980 był rozpracowywany w ramach sprawy operacyjnego sprawdzenia o krypt. „Len”. Dokumentacja archiwalna tej sprawy również została zniszczona, jedynie meldunki dotyczące SOS krypt. „Len” częściowo zachowały się w innych aktach. Był inwigilowany przez informatorów Służby Bezpieczeństwa. Byli to m.in. TW „Bolek”, TW „Obojętny”, TW „Piotr”, TW „Kolega”, KO (kontakt operacyjny) „Władek”, KO „Franek”. Sam, choć był nakłaniany do współpracy w czasie przesłuchań, nigdy się na nią nie zgodził – tym

samym narażał siebie i rodzinę na represje. Sympatyzował z ROPCiO i WZZ Wybrzeża.

W grudniu 1979 r. został zatrzymany na 48 godzin w ramach działań prewencyjnych. Bezpieka chciała w ten sposób nie dopuścić do organizacji obchodów grudniowej rocznicy przed bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej. 16 grudnia 1979 r. przeszukano mieszkanie Lenarciaka i zarekwirowano mu bezdebitowe wydawnictwa. W jego obronie zastrajkował Wydział W-4, pod budynkiem dyrekcji odśpiewano hymn narodowy.

W 1980 r. Lenarciak dołączył do strajku w Stoczni Gdańskiej dopiero 25 sierpnia, po przebytej chorobie. Została mu powierzona funkcja szefa kasy strajkowej. Jednym z sukcesów strajku było doprowadzenie do powstania pomnika ofiar Grudnia '70 – po dziesięciu latach ziściło się więc marzenie Lenarciaka. Po podpisaniu Porozumień Sierpniowych został on – z ramienia Solidarności – przewodniczącym Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Poległych Stoczniovców. Z przedstawicielami władzy walczył o odpowiednie rozmiary upamiętnienia, miejsce jego usytuowania przy bramie nr 2 Stoczni Gdańskiej, o jego religijny i patriotyczny charakter. Z jego inicjatywy znalazła się na pomniku płaskorzeźba przedstawiająca stojących obok siebie górnika, hutnika, stoczniovcę, rolnika i dziecka – wyraz harmonii i pojednania. To on dzwonił do Sztokholmu do odbierającego Nagrodę Nobla Czesława Miłosza i prosił poetę o zgodę na umieszczenie w pobliżu pomnika fragmentu wiersza *Który skrzywdziłeś*. Pomnik został uroczystie odsłonięty 16 grudnia 1980 r.

W październiku 1982 r., w czasie trwania stanu wojennego, Lenarciak został zatrzymany i skazany przez Kolegium ds. Wykroczeń na dwa miesiące aresztu za udział w strajku w Stoczni Gdańskiej przeciwko delegalizacji Solidarności. Karę odbywał w Areszcie Śledczym w Gdańsku i Zakładzie Karnym w Potulicach. Władze wycofywały się z wszelkich ustępstw, skutecznie ograniczały wolność obywateli. Nie wyraziły zgody na zawieszenia na murze stoczni tablic z nazwiskami zabitych w 1970 r., a 24 czerwca 1983 r. zlikwidowały Społeczny Komitet Budowy Pomnika Poległych Stoczniovców. Miejsce, na którym stoi pomnik, przemianowano z placu Solidarności na plac Solidarności Robotniczej.

W maju i sierpniu 1988 r. Lenarciak ponownie strajkował w Stoczni Gdańskiej. Po okresie transformacji wspominał:

„Ci, którzy byli podłożem tych zmian, którzy otworzyli innym okno na wolność, w podzięce dostali taką nagrodę, że w pierwszej kolejności została rozwiązana Stocznia Gdańska”.

W grudniu 1989 r. Lenarciak został skierowany na wcześniejszą emeryturę, dorabiał jako portier w spółdzielni inwalidów. 3 sierpnia 2006 r. zginął w wypadku, potrącony przez tramwaj niedaleko swojego domu. W 1981 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, a pośmiertnie, 28 sierpnia 2006 r., Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski.





**Stanisław Kowalski. Fotokopia z  
portalu IPN o Wolnych Związkach  
Zawodowych: [wzz.ipn.gov.pl](http://wzz.ipn.gov.pl)**

## **Stanisław Kowalski**

Urodził się 6 sierpnia 1938 r. w Chojnicach. W 1955 r. rozpoczął studia na Wydziale Łączności Politechniki Gdańskiej. Po ich ukończeniu został zatrudniony na Wydziale Łączności, a następnie Elektroniki Politechniki Gdańskiej, gdzie w 1971 r. obronił pracę doktorską. W 1977 r. zaangażował się w działalność opozycyjną, podjął współpracę z WZZ Wybrzeża. Rozprowadzał niezależne wydawnictwa i udostępniał swoje mieszkanie. W 1980 r. został wiceprzewodniczącym Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” na Politechnice Gdańskiej, a następnie członkiem Komisji Rewizyjnej. W działalności legalnej Solidarności skoncentrował się na pracy dziennikarskiej. Początkowo współtworzył dwutygodnik NSZZ „Solidarność” PG, a następnie redagował „Serwis Informacyjny” Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” PG, w którym informował nie tylko o uczelnianych sprawach związkowych, lecz także o wydarzeniach w regionie i kraju. „Serwis Informacyjny” ukazywał się dwa lub trzy razy w tygodniu przez cały 1981 r. i przez większość czasu był redagowany wyłącznie przez Kowalskiego.

20 grudnia 1981 r. związkowiec został osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku, a 15 stycznia 1982 r. skazany przez Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni za rozpowszechnianie fałszywych wiadomości w „Serwisie Informacyjnym” na półtora roku pozbawienia wolności. Karę odbywał w zakładach karnych w Koronowie i Potulicach. Został zwolniony 23 grudnia 1982 r. i od lutego 1983 r. ponownie pracował na Politechnice Gdańskiej. Po wyjściu na wolność nadal rozpowszechniał niezależne wydawnictwa i pisał do podziemnych

pism, ponadto udzielał gościny obcokrajowcom przyjeżdżającym do Polski z pomocą humanitarną. Współpracował z Komisją Charytatywną przy kościele św. Brygidy.

Działalność Kowalskiego ściągnęła na niego ponowne zainteresowanie bezpieki. Był rozpracowywany operacyjnie przez Wydział III WUSW w Gdańsku od 14 lipca 1983 do 14 lipca 1989 r. w ramach sprawy o krypt. „Cela”, dotyczącej kolportażu nielegalnych wydawnictw. Materiały złożono do archiwum WUSW w Gdańsku. Zniszczono je 19 lipca 1989 r.

Zaangażowanie Kowalskiego zostało odnotowane w sprawie operacyjnego rozpracowania Wydziału III WUSW w Gdańsku o krypt. „Alternatywa”, dotyczącej czołowych działaczy gdańskiego oddziału Ruchu Wolność i Pokój, Ruchu Społeczeństwa Alternatywnego i Międzymiastówki Anarchistycznej.

W związku z redagowaniem i rozpowszechnianiem na początku stanu wojennego „Biuletynu Informacyjnego Politechniki Gdańskiej” został objęty postępowaniem Wydziału Śledczego KW MO w Gdańsku i Prokuratury Marynarki Wojennej w Gdyni.

Po aresztowaniu Andrzeja Gwiazdy w grudniu 1984 r., wraz z Joanną Dudą-Gwiazdą i przyjaciółmi zorganizował i prowadził w bazylice Mariackiej w Gdańsku codzienne modlitwy o uwolnienie więźniów politycznych. Po wypuszczeniu Gwiazdy kontynuował je w każdy czwartek w intencji pozostałych więźniów.

20 lutego 1985 r. doszło do przeszukań miejsca pracy i zamieszkania Kowalskiego, w trakcie których zarekwirowano ulotki, wydawnictwa i maszynę do pisania. Został ponownie aresztowany i osadzony w Areszcie Śledczym w Gdańsku. 11 lipca tego samego roku został uniewinniony przez Sąd Rejonowy w Gdańsku i zwolniony. W wyniku rewizji ostatecznie skazano go na karę roku pozbawienia wolności. Przez kilka miesięcy oczekiwał wezwania do odbycia kary, ale objęła go amnestia z 1986 r. Otrzymał jednak, postanowieniem Wydziału Śledczego WUSW w Gdańsku, zastrzeżenie wyjazdów za granicę do „wszystkich krajów świata” na dwa lata – do 3 maja 1987 r.

Od początku 1984 r. współredagował z Ewą Kubasiewicz pismo Solidarności Walczącej w Trójmieście „Ziemia Gdańska”. W lipcu 1985 r. został redaktorem naczelnym biuletynu Solidarności Walczącej Oddział Trójmiasto i redagował go do swojej śmierci. Pisał do pisma „Poza Układem” Joanny Dudy-Gwiazdy.

Zmarł 20 stycznia 1987 r. Jego pogrzeb był wielką manifestacją patriotyczną. Pośmiertnie, w 2007 r., Stanisław Kowalski został odznaczony przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski.



**Andrzej Butkiewicz. Fotokopia z portalu IPN o Wolnych Związkach Zawodowych: [wzz.ipn.gov.pl](http://wzz.ipn.gov.pl)**

## **Andrzej Butkiewicz**

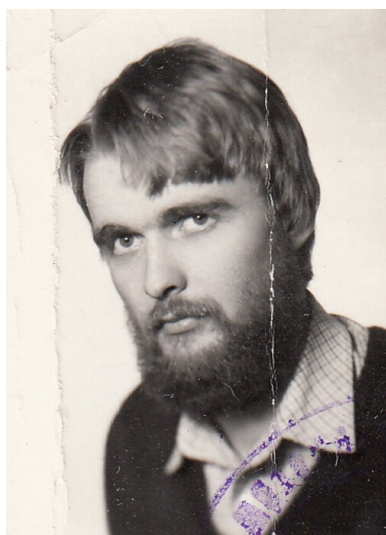
Urodził się 30 czerwca 1955 r. w Nidzicy. Ukończył Liceum Ogólnokształcące w Suwałkach i wyjechał na studia do Gdańska. Kiedy był studentem Wydziału Ekonomiki Transportu Uniwersytetu Gdańskiego, związał się z trójmiejskim ruchem antykomunistycznym. Udostępniał swoje mieszkanie przy ul. Świętego Ducha w Gdańsku dla akcji samokształceniowej Studenckiego Komitetu Solidarności Wyższych Uczelni Trójmiasta. Był sygnatariuszem oświadczeń i komunikatów SKS. Podpisał się pod apelem do studentów i maturzystów o przeciwstawienie się „naciskom, manipulacjom, próbom ograniczenia wolności” w związku z akcją werbowania młodzieży do PZPR, trwającą od czasu powstania pierwszego SKS. Jednocześnie współpracował z WZZ Wybrzeża, drukował ulotki i niezależne pismo „Robotnik Wybrzeża”, kolportował wydawnictwa bezdebitowe.

Uczestniczył w niezależnych manifestacjach 3 Maja, 11 Listopada i w rocznicę Grudnia '70. W sierpniu 1980 r. brał udział w strajku w Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Stworzył Wolną Drukarnię Stoczni Gdynia, przełamującą blokadę informacyjną w czasie strajków sierpniowych. Od września 1980 r. kierował Działem Wydawnictw Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego, następnie Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Był czołowym organizatorem poligrafii w całym Regionie Gdańskim.

Działalność Butkiewicza ściągnęła na niego represje ze strony komunistycznych organów bezpieczeństwa. Wielokrotnie był zatrzymywany na 48 godzin, m.in. 16 grudnia 1979 r. w związku z obchodami rocznicy Grudnia '70. Od sierpnia 1979 r. był rozpracowywany jako członek Studenckiego Komitetu Solidarności Wyższych Uczelni Trójmiasta. Materiały archiwalne, złożone w archiwum KW MO w Gdańsku, zostały zniszczone przez SB, zachowały się tylko zapisy kartoteczno-ewidencyjne dotyczące sprawy. W latach

1979–1983 Butkiewicz był rozpracowywany w ramach sprawy operacyjnego sprawdzenia o krypt. „Zecer”. Inwigilowali go tajni współpracownicy SB, m.in. TW „Robert” i TW „Rybak”. Materiały archiwalne również zostały zniszczone w 1990 r. Spraw operacyjnych, w ramach których Butkiewicz był inwigilowany, nie ma końca. Dokumenty jego dotyczące załączano do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Młodzieżowcy”/„Rampa”/„Historyk”, zarejestrowanej 8 listopada 1977 r. przez Wydział III KW MO w Gdańsku w związku z powstaniem na terenie Trójmiasta SKS (akta zostały zniszczone przez SB), do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Wasale”, założonej w związku z koordynowaniem poczynań SB odnośnie do działalności Studenckich Komitetów Solidarności, sprawy operacyjnego rozpracowywania o krypt. „Watra”, dotyczącej Jacka Kuronia, sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Oficyna”, dotyczącej działalności poligraficznej „Wydawnictwa im. Konstytucji 3 Maja”, sprawy operacyjnego rozpracowania dotyczącej Ruchu Młodej Polski, sprawy obiektowej dotyczącej NSZZ „Solidarność” w Gdańsku o krypt. „Klan”/„Związek”, sprawy obiektowej o krypt. „Renesans”/„Mrowisko”, dotyczącej przygotowania i przeprowadzenia akcji internowań w czasie stanu wojennego...

13 grudnia 1981 r. został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku i tam podjął decyzję o opuszczeniu Ojczyzny wraz z rodziną. Został zwolniony z internowania 16 października 1982 r. W grudniu tego samego roku wyemigrował. Od stycznia 1983 r. mieszkał w USA, nie zaprzestał jednak pracy na rzecz wolnej Polski. Wspierał Fundację Kultury Polskiej, współpracował z Polskim Towarzystwem Społeczno-Kulturalnym, w 1989 r. współorganizował w Bostonie wystawę „Polska kultura niezależna”. Zmarł 7 marca 2008 r. w Norton k. Bostonu. Prezydent RP Lech Kaczyński pośmiertnie odznaczył Andrzeja Butkiewicza Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.



---

**Tomasz Wojdakowski. Fotokopia  
z portalu IPN o Wolnych  
Związkach Zawodowych:**

## **Tomasz Wojdakowski**

Urodził się 25 lutego 1956 r. w Gdańsku. W 1976 r. nawiązał kontakt ze środowiskiem opozycyjnym na Wybrzeżu. W latach 1977–1978, z inicjatywy Borusewicza, był kurierem dostarczającym prasę związaną z KOR oraz książki NOW-ej z Warszawy do Gdańska. Później wraz z działaczami z Warszawy zorganizował przerzut pism w skrytkach w pociągu bez konieczności podróżowania. Był współpracownikiem Biura Interwencyjnego KSS „KOR” na Wybrzeżu, przewoził pieniądze dla represjonowanych. Uczestniczył w akcjach ulotkowych oraz obchodach rocznicowych Grudnia '70. Przemawiał 16 grudnia 1978 r. do zebranych pod bramą nr 2 Stoczni Gdańskiej. W latach 1978–1979 kolportował przed wiejskimi kościołami ulotki Komitetów Samoobrony Chłopskiej. Był współpracownikiem WZZ Wybrzeża, działał przede wszystkim jako drukarz, kolporter i uczestnik akcji ulotkowych.

Wojdakowski był wielokrotnie zatrzymywany na 48 godzin, a 2 listopada 1979 r. został zarejestrowany przez Wydział III KW MO w Gdańsku do sprawy operacyjnego sprawdzenia o krypt. „Merkury” (akta, złożone do archiwum WUSW w Gdańsku, zostały przez SB zniszczone). Wiosną 1980 r. był nakłaniany do współpracy z bezpieką. Odmówił i dlatego został zwolniony z pracy.

14 sierpnia 1980 r. kolportował w kolejce miejskiej przed poranną zmianą ulotki WZZ Wybrzeża wzywające do strajku w obronie Walentynowicz, zwolnionej z pracy w Stoczni Gdańskiej. Od września 1980 do września 1981 r. pracował w drukarni Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego, następnie Zarządu Regionu Gdańskiego, a na początku grudnia 1981 r. w Biurze Informacji i Propagandy Komisji Krajowej. Działalność w Solidarności była kontrolowana przez KW MO/WUSW w Gdańsku w ramach sprawy obiektowej o krypt. „Klan”/„Związek”. Również Wydział Śledczy i Prokuratura Rejonowa w Gdańsku prowadziły sprawę przeciwko Wojdakowskiemu. Dotyczyła ona sporządzania i przechowywania wydawnictw bezdebitowych w latach 1977–1980.

13 grudnia 1981 r. został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku. Zwolniono go 6 lutego 1982 r. Represje skłoniły Wojdakowskiego do emigracji do USA. Wyjechał wraz z rodziną latem 1983 r. Zamieszkał w Bostonie, gdzie aktywnie działał w środowisku Polonii amerykańskiej. Pełnił funkcję sekretarza Polskiego Towarzystwa Kulturalno-Społecznego w Bostonie, współorganizował imprezy wspomagające podziemną Solidarność w Polsce, współpracował z Radiem Wolna Europa. Zmarł 1 września 2015 r., spoczął na gdańskim cmentarzu Srebrzysko. W 2012 r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2018 r., pośmiertnie, Krzyżem Wolności i Solidarności.



**Jan Samsonowicz. Fotokopia z portalu IPN „Polskie miesiące” (polskiemiesiace.ipn.gov.pl) - część o Grudniu 1981**

## **Jan Samsonowicz**

Urodził się 27 marca 1944 r. w Gorlicach. W 1977 r. ukończył filologię polską na Uniwersytecie Gdańskim, był poetą. Bezpieka zainteresowała się nim już w 1971 r. Był rozpracowywany przez Graniczny Punkt Kontrolny Port Gdańsk jako kandydat na tajnego współpracownika, co wynikało z tego, że jako pracownik PP „Hartwig” miał styczność z marynarzami statków z krajów kapitalistycznych. Samsonowicz podjął starania o rozwiązanie umowy o pracę, więc sprawa została zakończona. Materiały, złożone w archiwum KW MO w Gdańsku, nie zachowały się.

20 sierpnia 1976 r. został ponownie zarejestrowany, tym razem przez Wydział IV KW MO, do sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Dominik” z powodu zaangażowania w Duszpasterstwie Akademickim przy kościele św. Mikołaja w Gdańsku.

30 czerwca 1983 r. znaleziono Samsonowicza powieszono na płocie przy stadionie RKS „Stoczniowiec” w Gdańsku. Od samego

początku śledztwa Prokuratura Rejonowa w Gdańsku przyjęła tezę, że popełnił samobójstwo, i nie badała innych wątków, chociażby tego, że jeden ze świadków widział w nocy 30 czerwca w miejscu zdarzenia Samsonowicza w towarzystwie dwóch mężczyzn.

Po podjęciu pracy w Akademii Medycznej w Gdańsku został w 1978 r. wyrejestrowany ze sprawy „Dominik”, ale – jako współzałożyciel i aktywny działacz Ruchu Młodej Polski, związany z wydawnictwem pisma „Bratniak” – był z kolei rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Gdańsku w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Samson”. W jego mieszkaniu, w którym odbywały się spotkania opozycjonistów, zainstalowano podsłuch (sprawę zakończono po śmierci Samsonowicza, materiały złożono do archiwum WUSW w Gdańsku; akta obu spraw operacyjnych zostały zniszczone przez bezpiekę).

W związku z działalnością w ROPCiO, SKS i RMP Samsonowicz był inwigilowany w ramach kolejnych spraw prowadzonych przez Departament III MSW w Warszawie: sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Hazardziści”, dotyczącej ROPCiO, sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Wasale”, dotyczącej SKS, oraz sprawy operacyjnego rozpracowania o krypt. „Arka”, dotyczącej RMP.

Samsonowicz był współpracownikiem WZZ Wybrzeża, powstałych w 1978 r.; współorganizował niezależne obchody rocznic 3 Maja, 11 Listopada i Grudnia '70 (w dziewiątą rocznicę Grudnia 1970 r. został prewencyjnie zatrzymany „w związku z zamiarem zorganizowania prowokacyjnych manifestacji”). Był autorem ulotek antykomunistycznych, organizatorem i uczestnikiem akcji ulotkowych, m.in. w sierpniu 1980 i marcu 1981 r. w kasynie MO i SB.

W sierpniu 1980 r. został delegatem Akademii Medycznej podczas strajku w Stoczni Gdańskiej. Był członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Strajkowego, prowadził punkt informacyjny służby zdrowia. Od września 1980 r., po przekształceniu MKS, był członkiem Prezydium Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Gdańsku. Był przewodniczącym Komisji Zakładowej Akademii Medycznej, inicjatorem i redaktorem naczelnym pisma „Pomost”. W listopadzie 1980 r. współorganizował strajk okupacyjny w Urzędzie Wojewódzkim w Gdańsku mający na celu reformę służby zdrowia. W lipcu 1981 r. był delegatem na I WZD Regionu Gdańskiego, był członkiem Prezydium Zarządu Regionu i delegatem na I Krajowy Zjazd Delegatów. W połowie 1981 r. uczestniczył w głodówce protestacyjnej w Gdańsku w sprawie zwolnienia więźniów politycznych (cel osiągnięto). W listopadzie 1981 r. zrezygnował z członkostwa w Prezydium Zarządu Regionu.

Działalność Jana Samsonowicza w Solidarności była kontrolowana przez KW MO/WUSW w Gdańsku w ramach sprawy obiektowej o krypt. „Klan”/ „Związek”. W aktach znajdują się doniesienia na Samsonowicza tajnych

współpracowników: „Antoniego”, „Wolnego” i „Oriona”.

13 grudnia 1981 r. Samsonowicz został internowany w Ośrodku Odosobnienia w Strzebielinku; 13 lutego 1982 r. został przeniesiony do Ośrodka Odosobnienia w Ławie, skąd 21 czerwca 1982 r. przetransportowano go do Ośrodka Odosobnienia w Kwidzynie. Został zwolniony 16 lipca 1982 r.

30 czerwca 1983 r. znaleziono Samsonowicza powieszzonego na płocie przy stadionie RKS „Stoczniowiec” w Gdańsku. Od samego początku śledztwa Prokuratura Rejonowa w Gdańsku przyjęła tezę, że popełnił samobójstwo, i nie badała innych wątków, chociażby tego, że jeden ze świadków widział w nocy 30 czerwca w miejscu zdarzenia Samsonowicza w towarzystwie dwóch mężczyzn. Postanowieniem prokuratury z 30 listopada 1983 r. dochodzenie w sprawie jego śmierci umorzono wobec „niestwierdzenia czynu przestępczego”. Pogrzeb Samsonowicza, który odbył się 6 lipca 1983 r. na cmentarzu katolickim w Sopocie, przerodził się w manifestację patriotyczną. Ludzie idący za konduktem żałobnym mieli uniesione ręce w kształcie litery V. Trumna była okryta białą-czerwoną flagą z napisem „Solidarność”.

Pośmiertnie Jan Samsonowicz został odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyżem Wolności i Solidarności.



**Stan wojenny w Gdańsku. Autor**

**zdjęcia: Stanisław Składanowski.**

**Fot. z zasobu IPN**

Tekst pochodzi z numeru 11/2020 „Biuletynu IPN”



COFNIJ SIĘ